

ego

DEZE MAAND

Peter Morée: Een oorlogsheld sterft. Pag. 8 en 9
Wim Jesse: Zoetemelk en de Tour. Pag. 10 en 11
Rien Robijns: De „Voice” haakte af. Pag. 12 en 13

Rinus Wehrman

De advocaat-fiscaal bij het hoog militair gerechtshof heeft tegen Rinus Wehrman een tuchtrechterlijke straf van twaalf dagen verzuwaard arrest gevorderd.

Bij deze eis liet de advocaat-fiscaal weten dat z.i. deze zaak volkomen ten onrechte in de strafrechterlijke sfeer is getrokken, het militaire tuchtrecht had voldoende mogelijkheden om deze kwestie te behandelen. We mogen wel aannemen dat straks het hoog militair gerechtshof een straf zal opleggen die niet ver afwijkt van deze eis.

Daar mee zal dan de zaak Rinus Wehrman zijn afgedaan hoewel men zich wel mag afvragen of deze jongeman niet een compensatie behoort te krijgen voor de drie maanden die hij ten onrechte in een huis van bewaring heeft doorgebracht.

En wat het belangrijkste is: er zullen maatregelen moeten worden genomen om te voorkomen dat militairen, in het bijzonder dienstplichtigen, het slachtoffer worden van dit soort willekeur.

De humanistische raadslieden hebben in hun brief aan de minister gevraagd: „een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheden van bescherming van dienstplichtige militairen tegen dienstbevelen en andere opdrachten die gemeten naar menselijke maatstaven als onredelijk moeten worden beschouwd”.

Als de minister niet op korte termijn tot dit onderzoek besluit en dan op grond daarvan ook spoedig maatregelen neemt behoeven we met elkaar slechts te wachten op de volgende Rinus Wehrman.

De minister bespare ons, en zichzelf, deze situatie!

Worst op koek

In een interview met het blad „De Vliegende Hollander” heeft de inspecteur-generaal zich zodanig uitgelaten dat aangenomen mag worden dat hij geen voorstander is van een wedde-verhoging van dienstplichtige militairen. Dat is uiteraard zijn goed recht maar de gebruikte argumentatie is niet erg „to the point”.

De inspecteur-generaal voert o.a. aan dat een groot percentage van de huidige wedde verdwijnt in snoepgoed en zegt dan verder: „Nu moet ieder natuurlijk zelf weten hoe hij zijn geld wil besteden, maar al dat extra eten van koeken en worstjes enzovoort kan niet goed zijn voor de lichamelijke conditie van de soldaat”.

De laatste zin van het betreffende deel van het interview:

„Nogmaals ieder zijn eigen zaak, maar zou het sparen voor een toekomstig gezin geen betere besteding zijn?”

Er behoeft aan de goede bedoelingen van de inspecteur-generaal t.o.v. krijgsmacht en militairen niet te worden getwijfeld en ongetwijfeld zijn er wel een aantal militairen die deze opmerkingen in hun zak kunnen steken maar toch menen wij dat er in het betoog van de inspecteur-generaal een kortsluiting heeft plaatsgevonden. Ten onrechte koppelt hij de vraag van een eventuele wedde-verhoging voor dienstplichtigen aan de wijze waarop een deel van deze militairen hun huidige wedde besteedt. En dat is een criterium dat, gelukkig, in een modern salarieringsbeleid geen rol meer speelt.

Het stamt uit de vorige eeuw toen sommige politici meenden dat een salarisverbetering voor handarbeiders geen zin had omdat het grootste deel daarvan toch maar in de kroeg terecht zou komen.

De vraag waarom het gaat is thans: Is het rechtvaardig en redelijk dat jongemannen die verplicht door de overheid worden opgeroepen om een bepaald door de overheid noodzakelijk geacht karwei op te knappen daarvoor een beloning krijgen in overeenstemming met de normen die ook voor anderen (vrijwillig dienende militairen) worden toegepast?

Deze vraag wordt door ons bevestigend beantwoord en we zouden er het antwoord van de inspecteur-generaal gaarne over vernemen.

Maar met worst en koek heeft dat niets te maken.

Red.

ego

Maandblad van de humanistische geestelijke verzorging voor militairen

Nr. 7, juli 1971
10de jaargang

Redacteur: H. Lips, Hoofdraadsman

Adres redactie en administratie:

Bureau Hoofdraadsman,
Coornherthuis, Hoofdstr. 84,
Driebergen
telefoon 03438 — 2878

Vaste medewerkers:

Nico Haasbroek
Wim Jesse
Peter J. Morée
Rien Robijns
Bert Vuijsje
Tom Weerheijm
Dick Zaal

Abonnementsprijs f 6,— per jaar, te storten op postgiro-rekening 480414 t.n.v. Hoofdraadsman Humanistische Geestelijke Verzorging - te Driebergen

Militairen ontvangen het blad op aanvraag zonder betaling.

Bij de voorplaat:

Leonard Freed in New York. Hij fotografeerde de „krankzinnigste” situaties. De komende maanden meer van hem in Ego

Thuisfront actief

We hebben al eerder melding gemaakt van de plannen van het Humanistisch Thuisfront om tot meer activiteiten te komen in zijn militaire tehuizen.

Iets hebben de militairen daarvan trouwens reeds kunnen merken, in de verkiezingstijd heeft het Thuisfront een poging gedaan om in de militaire tehuizen te komen tot politieke voorlichting voor militairen. Die poging is niet zonder succes geweest, een aantal politieke partijen heeft aan de oproep gevolg gegeven en zo zijn er verkiezings-informatieavonden in onze tehuizen geweest van de AR/PPR, van de CPN, van de PvdA en van de VVD. Gezien de opkomst van militairen op deze avonden geloven we daarmee in een bestaande behoefte te hebben voorzien.

En met deze avonden is tegelijkertijd een aanwijzing gegeven in welke richting het Humanistisch Thuisfront het wil zoeken. Het lijkt ons een van de belangrijkste taken van de militaire tehuizen om nu juist die activiteiten in zijn tehuizen te doen plaats hebben die in de burger-samenleving vanzelfsprekend aanwezig zijn maar waaraan militairen door de militaire dienst weinig of niet kunnen deelnemen. Natuurlijk kan men dan altijd stellen dat militairen tegenwoordig toch zo vaak thuis zijn dat ze gelegenheid genoeg hebben om aan allerlei zaken te kunnen meedoen. Maar dat berust op een misverstand. In de eerste plaats staan de weekends nu juist vele dingen ook in de burger-samenleving stop en in de tweede plaats gaat een militair vrijdags niet naar huis om aan vergaderingen of bijeenkomsten te gaan deelnemen. Ook de militair heeft recht op een vrij weekend en moet niet verplicht worden om in het weekend te gaan inhalen wat hij in de week heeft gemist.

Wie wat wil moet dus trachten op door-de-weekse dagen de dingen van de burger-samenleving dichterbij de militair te brengen. De militaire tehuizen zijn daarvoor een unieke gelegenheid.

De activiteiten die men dan probeert te organiseren kunnen van verschillende aard zijn maar ze moeten er wel op zijn gericht om militair en burger-samenleving dichterbij elkaar te brengen.

Informatie centra

Een van de kenmerkende zaken van de huidige samenleving is dat zij de burgers een grote hoeveelheid informatie ter beschikking stelt. Informatie op politiek, sociaal, cultureel, artistiek en seksueel terrein. Wie een beetje thuis is in onze grote steden weet dat er allerlei bureaus en instituten zijn die zich met deze informatie bezig houden. Maar het is wel allemaal verdeeld over allerlei instanties en het is vaak

zo verspreid dat het moeilijk op te sporen is. Vandaar dat er ook al weer bureaus zijn waar je informatie kunt krijgen over de vraag waar en hoe je informatie kunt krijgen. Het lijkt wat gekompliceerd maar het resultaat is toch wel dat wie werkelijk wat wil weten het ook aan de weet kan komen.

Voor militairen is dat allemaal niet zo vanzelfsprekend bij de hand, die zitten door-de-weeks vaak ver weg van al deze informatie-mogelijkheden. Vandaar dat het Humanistisch Thuisfront wil proberen daar wat aan te doen. Wij willen in onze tehuizen informatie-centra inrichten waar militairen inlichtingen kunnen krijgen op vele-lei gebied.

Natuurlijk zal die informatie meer gekonsentreerd moeten worden dan in de burger-maatschappij het geval is. Wij willen in September met een proef op dit gebied in ons militair tehuis in 't Harde beginnen en als dat succes heeft gaan we in het volgend jaar ook in onze andere tehuizen beginnen. Wij stellen ons de proef als volgt voor:

In ons tehuis zal iedere avond iemand aanwezig zijn tot wie militairen zich met allerlei verzoeken om informatie kunnen wenden. Het is niet de bedoeling dat zij dan meteen die informatie krijgen want wij kunnen natuurlijk niet iedere avond een hele groep deskundigen in ons tehuis present hebben. Maar de vraag wordt genoteerd en ons tehuis zorgt dat er nog dezelfde week iemand aanwezig is die de vraag deskundig kan beantwoorden. De be-

trokken militair krijgt daarvan bericht en het gesprek kan plaats hebben. Wij hebben ons reeds met allerlei organisaties verstaan die zich in principe bereid hebben verklaard ons met deskundigen terzijde te staan: de vereniging Humanitas op maatschappelijk gebied, de VVDM op militair-juridisch terrein, de NVSH op seksueel terrein en de Stichting Release o.a. op het gebied van drugs en druggebruik. Natuurlijk zullen ook andere terreinen bestreken worden. Daarnaast hebben de NVSH en Release zich bereid verklaard om in het kader van deze informatie in onze huizen gespreksgroepen te houden. Vaak blijkt nl. dat bepaalde vragen, en de antwoorden daarop, het best in groeps gesprekken tot hun recht komen. Wij hopen dat straks veel militairen van deze gelegenheid gebruik gaan maken. Wij zullen zorgen dat er ter plaatse voldoende bekendheid aan wordt gegeven.

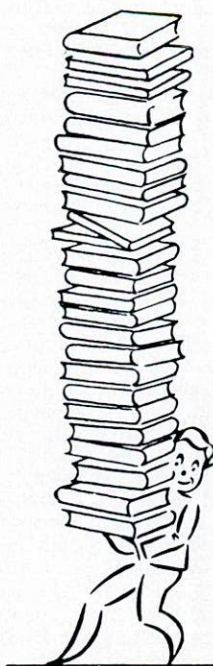
Kulturele evenementen

We willen het niet bij deze informatie-centra laten. We willen in onze tehuizen een aantal kulturele zaken brengen die tot nu toe wel in de burger-samenleving maar weinig of niet in de militaire maatschappij aanwezig waren.

Een van de eerste punten is dat wij met de VARA zijn overeen gekomen dat deze zomer in onze tehuizen enkele drive-in discotheek-avonden met disk-jockeys zullen worden gehouden. Wat dat is behoeft hier niet nader te worden uitgelegd, iedere jongeman weet dat en er is in jongeren-kring grote belangstelling voor. De avonden zijn:

13 juli Humanistisch Militair Tehuis 't Harde 19.30-22.30 uur; 20 juli Humanistisch Militair Tehuis Nunspeet 19.30-22.30 uur; 27 juli Humanistisch Militair Tehuis Steenwijkerwold 19.30-22.30 uur. Militairen kunnen toegangskaarten (f1) bij de tehuisleiders kopen, wij zullen bevorderen dat er ook jonge burgers aanwezig zijn zodat er ook gedanst kan worden.

Daarnaast is het Thuisfront bezig in onze tehuizen een aantal tentoonstellingen te organiseren waar jonge kunstenaars niet alleen exposeren maar waar ze ook komen werken en praten. De eerste van deze tentoonstellingen heeft reeds plaats gevonden in ons tehuis in Steenwijkerwold, binnenkort komen er mededelingen over meer van deze tentoonstellingen. Tenslotte we hopen in onze tehuizen ook een aantal discussie-avonden te houden over voor militairen interessante onderwerpen. Zo staat er een serie discussie-avonden op stapel met mr. Stemerding over het door hem voorgestelde ontwerp-wet: Gedragsregels Militairen. Over alles en nog wat: inlichtingen in onze militaire tehuizen.

Vorming voor militairen (rapport V.V.D.M.)

In april is een rapport uitgekomen van de V.V.D.M. waarin een voorstel tot een geheel nieuwe opzet van de vorming van militairen.

Ik heb het rapport eerst nu onder ogen gekregen (14 juni) en wil er direct en spontaan op reageren. Het rapport is nog niet in de kring van de raadslieden besproken, lezers willen dus wel zo vriendelijk zijn om dit als een eerste en persoonlijke reactie te beschouwen. We zullen er zeker later nog op terugkomen.

Eerst dit: hoewel we het al wel wisten is het verheugend nog eens te constateren dat de V.V.D.M. zich, behalve met rechtspositionele zaken, ook intensief wil bezig houden met politieke, kulturele, zedelijke en geestelijke problemen van militairen; ik heb nooit behoord tot degenen die meenden dat de geestelijke verzorging een soort claim zou kunnen laten gelden op de behandeling van geestelijke en zedelijke problemen, integendeel het zijn vooral de militairen zelf die zich zullen moeten bezig houden met deze, hun eigen, problematiek, en het is voor mij vanzelfsprekend dat een vereniging van militairen dit dan ook doet.

De V.V.D.M. wil dus vorming. Niet voorlichting of informatie (hoewel die natuurlijk in het vormingsproces niet hoeft te ontbreken) maar een duidelijke verder en diepgaand proces.

Onder vorming verstaat zij dan (met gebruikmaking van de definitie van A. J. Nijk): „een meer of minder geïnstitutionaliseerde activiteit van edukatieve (opvoedkundige) aard, die in de huidige fase van het demokratiseringsproces mogelijk en noodzakelijk is en die gericht is op het bevorderen van vrijheid, verantwoordelijkheid en creativiteit bij allen die aan deze activiteit deelnemen”.

In het rapport van de V.V.D.M. worden in deze definitie de woorden vrijheid, verantwoordelijkheid en creativiteit nog eens extra onderstreept om te laten zien welke waarde men er aan hecht.

Voor mij is echter even belangrijk het feit dat men de vorming duidelijk ziet als een deel van het demokratiseringsproces dat vandaag in de maatschappij (zij het met veel tegenstand) aan de gang is.

Vorming immers betekent vrije menselijke ontplooiing en die is slechts mogelijk in een werkelijk democratische samenleving.

Het is dus duidelijk dat de V.V.D.M. met deze definitie afstand neemt van de z.g. bedrijfsporming zoals we die ook in de strijdkrachten kennen. Vorming betekent voor de V.V.D.M. tenminste: Intellectuele, sociale, staatsburgerlijke, kunstzinnige en zedelijke vorming.

Nog eens wordt het belang van het bo-

venstaande geschetst in de woorden van A. C. J. de Vrankrijker: „Wij moeten denkende en bewust levende mensen vormen, die van de hunne afwijkende meningen kunnen begrijpen en op hun waarde toetsen, die naar een ander kunnen luisteren, die hun verantwoordelijkheden kennen en doordacht hebben”.

Het behoeft dan ook niet te verbazen dat in dit rapport iedere vorming die tot doel heeft het beter functioneren van het apparaat, het aanpassen aan de krijgsmacht en de verdediging van de bestaansgronden van die krijgsmacht wordt verworpen.

Als ik het goed begrijp, wil de V.V.D.M. een vorming die onafhankelijk is van het apparaat, ook in de persoon van de vormingsleider, die gericht is op de persoonlijke ontplooiing maar die tegelijkertijd ontvouwt dat een persoonlijke ontplooiing in deze tijd slechts mogelijk is in een ernstige toewijding aan maatschappelijke verbanden.

Wie meer wil weten van de argumentatie in dit rapport kan het het best zelf aanschaffen.

Ik wil nu allereerst enkele meer praktische konklusies weergeven waar toe het rapport komt:

1. Deze vorming moet tijdens de diensturen plaats hebben en niet in de vrije tijd.

2. Deze vorming behoeft niet per se buiten de kazerne plaats te hebben, er zijn zelfs situaties waarin het beter is als de discussie op het kazerneterrein gebeurt. Het contact met de normale werksituatie gaat dan niet verloren. De follow-up van de cursus ligt dan meer in het natuurlijke verlengde. Het spreekt vanzelf dat tijdens de cursus de deelnemers met elkaar op voet van gelijkheid omgaan.

3. De vormingsleider moet totaal onafhankelijk zijn van de krijgsmacht om de integriteit van het werk te kunnen waarborgen. Hij moet de normale opleiding voor vormingsleider gevolgd hebben aan de daarvoor geëigende instituten.

4. Omdat een totale vorming, waarvoor we pleiten, alle facetten van mens en maatschappij bestrijkt kan de geestelijke verzorging hierin opgaan. Religieuze discussies kunnen even goed aan de orde komen als politieke. Bovendien schept men zo de mogelijkheid om met vertegenwoordigers van andere godsdiensten en levensbeschouwingen, dan de officiële vier, in contact te komen. De geestelijke verzorging als zodanig — verkondiging e.d. — kan naar de vrije tijd worden verplaatst, zoals ook buiten de krijgsmacht gebruikelijk is.

5. Men berekent in het rapport dat bij opheffing van de uren „voorlichting” en „lessen geestelijke verzorging” per 16 maanden ongeveer 130 uren vrij ko-

men. Verder mag een militair tweemaal in diezelfde 16 maanden een vormingscentrum bezoeken wat nog eens 40 uren oplevert. Samen dus 170 uren. Men wil deze uren als volgt gebruiken:

Per 16 maanden 3 vormingskursussen van 2½ dag. Dat zijn 60 uren. De overige 110 uren kunnen dan zo worden besteed dat er 2 uren per week beschikbaar komen voor het verzamelen van informatie, het geven van lessen burgerschapskunde enz.

6. Essentieel voor het vormingswerk is een vrijwillige deelname. Vooral echter de belangenverenigingen zullen het belang van deze kursussen moeten benadrukken en hun leden tot bezoek aansporen. Geringe belangstelling wijst er juist op dat vorming noodzakelijk is.

7. Op verzoek van de deelnemers moet het mogelijk zijn elke inleider uit te nodigen die men wenst. Als in het kader van een bepaald onderwerp de wens ontstaat om de mening van een bepaalde politieke partij te horen, moet een vertegenwoordiger van die partij daar het woord kunnen doen. De vormingsleider treedt dan op als gespreksleider.

8. Het is de bedoeling van de V.V.D.M. dat aan dit vormingsproces vrijwillig dienende en dienstplichtige militairen gezamenlijk, maar beide groepen op basis van vrijwilligheid, zullen deelnemen.

9. Het rapport besluit met de samenvattende zin: „Het zij nogmaals gesteld: Vorming is er op gericht dat de deelnemer, door actieve deelname aan het vormingsgesprek zelf een mening vormt. Er kan dan ook geen doel gesteld worden in de zin van: Vorming moet de krijgsmacht versterken of afbreken. Het resultaat is alleen afhankelijk van de verantwoordelijkheid van de individuele deelnemer.”

Ik hoop dat ik in het bovenstaande het V.V.D.M.-rapport redelijk heb weer gegeven.

Natuurlijk verwacht de lezer dat ik nu mijn oordeel er over zal geven en ik wil dat met plezier doen, met nogmaals de restrictie van het begin: het is een persoonlijke mening die direct, na de eerste lezing van het rapport, wordt gegeven.

Welnu dan, ik kan met de meeste gedachten van dit rapport volkomen akkoord gaan! Wie zich nog eens de moeite neemt om het rapport van de humanistische raadslieden, van vorig jaar, genaamd: Humanistische geestelijke verzorging in de strijdkrachten, nu en straks, door te lezen, zal bemerken dat er inderdaad veel overeenstemming is tussen de gedachten van de V.V.D.M. en de onze. Om enkele voorbeelden op te noemen:

1. De V.V.D.M. staat een vorming voor onafhankelijk van het militaire

apparaat. Dat is ook onze mening geweest vanaf het begin van de humanistische geestelijke verzorging en wij hebben dat ook in ons rapport sterk beklemtoond.

2. De V.V.D.M. wil de vorming richten op vrijheid, verantwoordelijkheid en creativiteit. In het rapport Nu en Straks heet het (blz. 9): Geestelijke verzorging wordt steeds meer het op gang brengen en houden van een proces, waarin de jonge mens gelegenheid krijgt zich in vrijheid te ontplooiën, tot een kritisch en toegewijd deelnemer aan de menselijke samenleving.

3. Het rapport van de V.V.D.M. kiest duidelijk voor een vrijwillige deelname aan het door haar gewenst vormingsproces. Ook in het rapport Nu en Straks wordt gekozen voor vrijwillige deelname aan verzorging en vorming.

4. De V.V.D.M. wenst deelname van vrijwillig dienende en dienstplichtige militairen gezamenlijk, en op voet van gelijkheid, aan het vormingsproces. Ook dat is in het rapport Nu en Straks bepleit.

5. De V.V.D.M. stelt in haar rapport dat religieuze en levensbeschouwelijke verkondiging geen plaats behoren te hebben in het vormingsproces, maar dat het gaat om de eigen meningsvorming van de deelnemende militairen. In het rapport Nu en Straks wordt gezegd (op blz. 12): humanistische geestelijke verzorging is dan ook niet de overdracht van allerlei overwegingen en opvattingen, die humanistisch genoemd zouden kunnen worden; humanistische geestelijke verzorging is een beroep op de medemens om in vrijheid en zelfstandigheid te komen tot eigen overwegingen, opvattingen en overtuigingen en daarnaar te handelen.

Deze vijf punten zijn voldoende om duidelijk te maken dat het geen fraseologie is als ik beweer dat ik met de meeste gedachten uit het V.V.D.M.-rapport akkoord kan gaan.

Daar komt dan bovendien nog bij dat de V.V.D.M. het door haar bepleite vormingswerk duidelijk ziet als een mogelijke bijdrage tot een verdergaande democratisering van de strijdkrachten. Waar nu juist de democratiseringsgedachte in het rapport van de humanistische raadsliden zo zeer beklemtoond is kan men ook op dit punt spreken van een samengaan van gedachten.

Tot zover dus geen problemen, wat mij betreft.

Maar die zijn er volop als ik lees op wat een luchthartige manier de V.V.D.M. de hele geestelijke verzorging aan de kant schuift als een aardige vorm van vrije-tijdsbesteding.

Ik meen dat de geestelijke verzorging in de laatste jaren haar best heeft gedaan om de g.v.-lessen om te bouwen tot een van het militaire apparaat onafhankelijke vormingsmogelijkheid.

Als de V.V.D.M. zou stellen dat dat bij de ene tak van geestelijke verzorging meer het geval is dan bij de andere en dat de ene geestelijke verzorger op dit terrein bekwaam is dan de andere, dan weet ik dat ook wel, maar ik beweer desondanks dat de gehele geestelijke verzorging op weg is naar een vormingsproces zoals dat de V.V.D.M. voor ogen staat. Natuurlijk gaat dat ook met strijd in eigen rijen gepaard, er zijn onder de geestelijke verzorgers meer conservatieven en meer progressieven. Maar wie b.v. in de vormingscentra van de verschillende takken van geestelijke verzorging rond kijkt kan niet beweren dat alles stompweg bij het oude is gebleven.

Bovendien zal men bij de V.V.D.M. toch wel goed moeten bedenken dat een onafhankelijke vorming, ondanks alle bezwaren, nog altijd de beste kans heeft bij mensen die zich uiteindelijk gesteund weten door instituten die niet bij voorbaat voor het militaire apparaat opzij behoeven te gaan. Hoe wil de V.V.D.M. de onafhankelijkheid van het door haar begeerde vormingsproces eigenlijk verzekeren? Niet door middel van het militaire apparaat, als ik het goed begrijp. En met eliminering van de kerken en het Humanistisch Verbond. Alleen op eigen kracht dus?

Ik ben van mening dat een vormingsproces zoals de V.V.D.M. wenst inderdaad tot stand moet komen en dat militairen zelf daarin een groot aandeel zullen moeten hebben (o.a. door middel van de V.V.D.M.) Maar ik ben ook van mening dat zulks alleen maar kan slagen als de huidige geestelijke verzorging, welke fouten daaraan ook mogen kleven, er mede zijn schouders onder zet.

En ik acht dat niet onmogelijk! Als we tenminste niet bij voorbaat naar het randgebied van de vrije tijd worden verschoven.

Ik acht samengaan van militairen, militaire belangenverenigingen en geestelijke verzorging noodzakelijk tot het kreëren van verantwoorde vormingsmogelijkheden binnen de strijdkrachten.

Laat de V.V.D.M. vooral ook bedenken dat er ook heel andere machten in de strijdkrachten zijn die er nu juist op uit zijn het vormingsproces in de krijgsmacht om te buigen naar een op militaire leest geschoeide bedrijfsvorming. De duidelijke symptomen daarvan zullen toch ook de V.V.D.M.-bestuurders niet zijn ontgaan.

Waarschijnlijk zullen we elkaar erg nodig hebben in de komende jaren. Ik acht een samenwerking tussen o.a. de V.V.D.M. en de geestelijke verzorging op dit punt mogelijk als we de volgende dingen onder ogen durven zien:

1. De vorming moet zich voltrekken onafhankelijk van het militaire apparaat (ik bedoel onafhankelijkheid en niet onverschilligheid).
 2. Het vormingsproces moet een democratisch karakter hebben, hetgeen inhoudt dat militairen zelf volop zullen meebeslissen.
 3. Het vormingsproces moet gericht zijn zowel op individuele ontplooiing als op de maatschappelijke toewijding d.w.z. individuele problemen en maatschappelijke problemen moeten beide, en in samenhang, kunnen worden besproken.
 4. In het vormingsproces moet het niet alleen vanzelfsprekend zijn dat ook religieuze en levensbeschouwelijke argumenten gehanteerd kunnen worden, maar moet het ook mogelijk zijn dat bepaalde groepen deelnemers, op vrijwillige basis, tot een nadere religieuze of levensbeschouwelijke bezinning komen.
 5. De individuele geestelijke verzorging moet deels zelfstandig maar deels ook voortkomende uit en betrokken op het vormingsproces zijn mogelijkheden behouden (en niet tot vrijetijdsbesteding worden verklaard).
 6. Binnen het vormingswerk in de strijdkrachten moet een plaats zijn voor de huidige geestelijke verzorgers maar daarnaast moeten, in gezamenlijk overleg, ook andere vormingsleiders en incidentele inleiders kunnen worden aangetrokken.
- Ik sta sympathiek tegenover het rapport van de V.V.D.M. maar ben voorlopig nog niet van plan me van de kaart te laten vegen.
- Waarom nodigt de V.V.D.M. eigenlijk de geestelijke verzorgers niet uit om eens te komen praten?
- Ik kom vast en zeker!

H. LIPS

Zwart-wit en iets daartussen

Wij mensen zoeken naar het eenvoudige: de hele wetenschap is er op gericht steeds eenvoudiger, meer fundamentele begrippen te vinden. Dat is heel goed en heel mooi. Maar de waarheid moet er wel mee gediend zijn: geen genoegen nemen met ogenschijnlijke vereenvoudigingen.

Toch doen we dat gemakkelijk. Ieder heeft de neiging in schema's en zelfs in zwart-wit schema's te denken. Tenminste: als hij werkelijk denkt! Het kan nog erger: het is nl. ook mogelijk schema's zonder denken van een ander over te nemen en in dat geval zijn het vrijwel altijd zwart-witschema's. „De waarheid ligt in de nuances” heeft Renan gezegd en dat is waar, maar het is meteen ook ingewikkelder en moeilijker. En we gebruiken juist het zwart-wit schema om het ons gemakkelijk te maken en daarom is dus iedere opmerking „maar er is toch ook een andere kant” een aantasting van onze rust en vermeende zekerheid. Daarbij is zwart altijd zonder meer: slecht, onsympathiek en wit: goed en sympathiek. Het is blijkbaar moeilijk om in hetgeen we bestrijden, toch nog iets goeds te erkennen en in hetgeen we onderschrijven minder gunstige punten te zien. „En laat me verder met rust”

Gevolg: a) in heel veel, ook belangrijke, zaken hebben we het er niet voor over ons in de problemen te verdiepen; b) men vraagt dan om onze mening en we vinden het eigenlijk wel gepast een mening te hebben, zonder die werkelijk gevormd te hebben; c) we lenen het oordeel van een ander en zolang we het bij ja-nee, goed-slecht, zwart-wit kunnen houden, zitten we lekker.

Welke mening nemen we dan over? Die in eigen kring het meest aanvaard is, is wel het gunstigst: dan word je door de meerderheid met rust gelaten en degeen die het je lastig maakt, is een druilloor, een dwarsligger, een reactionair, een communist of wat dan ook: maar altijd fout en altijd zwart.

Hoe krijg je de openbare mening op je

hand? Door de zaak eenvoudig voor te stellen en aan een of ander zwart-wit schema te koppelen. En door schuldingen aan te wijzen, want het geeft voldoening je (zelfs oppervlakkig) ongenoegen op iemand te kunnen afreageren. Daarenboven ontslaat een zondebok ons van onze eigen schuldgevoelens. Komt ons eigenbelang meespreken of wordt er iets van ons verlangd, dan kan de keuze nog gemakkelijker beïnvloed worden.

Cyclamaten (zoetstoffen) zijn nu in ons land verboden, omdat zij kanker-verwekkend zouden zijn, zoals door een, naar het schijnt, nogal oppervlakkig onderzoek zou zijn „aangetoond”. Voor dat verbod is wat druk op de minister uitgeoefend en ieder is het er mee eens, ook de suikerproducenten, want kanker willen we niet. En ons verdiepen in een nader onderzoek willen we evenmin. Dus bijna unaniem tegen cyclamaten. Maar de nicotinebestrijders staan er slechter voor. Niet wat de onderzoeken betreft, want die zijn heel wat uitgebreider en met duidelijker resultaat dan het cyclamaten onderzoek.

Echter de vragen in de Tweede Kamer aan de minister gesteld waarom wel maatregelen worden genomen tegen cyclamaten en niet tegen nicotine, laten de meesten van ons onberoerd. **Tegen** nicotine zijn, betekent: niet meer roken en dat vinden we te moeilijk. Daarom geen protesten tegen sigarettenfabrikanten, wel protesten als de prijs van de schadelijke sigaretten omhoog gaat.

Wel protesten tegen luchtbedervende olieraffinaderijen, geen protesten tegen luchtbedervende auto's.

Er kan ook misbruik worden gemaakt van het zwart-wit patroon, als men bijv. een gedachte waarover de mensen moeilijk tot een uitspraak te brengen zijn (het gaat om „ja-nee”, waardeels is voor de organisatoren „geen mening”) ten onrechte of op onjuiste manier gekoppeld wordt aan een emotionele gedachte, waarop men wel ja of nee zegt.

Dit gebeurt, dacht ik, weleens in de discussie: natuurbescherming-buitenrecreatie.

Natuurbescherming slaat bij heel veel mensen niet zo erg aan. Dat ergens een zeldzame natuurlijke leefgemeenschap voorkomt, waar zelfs buitenlandse biologen naar komen kijken; dat ergens een zeldzame plant of insect voorkomt, laat, meen ik, het gros van de Nederlanders koud. Buitenrecreatie is echter zeer in trek en als men beide verenigt, zijn de recreatiezoekers ook sterk voor natuurbescherming.

Maar in werkelijkheid zijn de belangen van de natuurbescherming en de buitenrecreatie vaak tegenstrijdig. Zwart-wit gesteld (laat ik het ook eens doen), wil de natuurbescherming: prikkeldraad en bordjes „Verboden toegang” en de recreatie: alles open, veel autowegen, patatkramen en terrasjes.

Recreatie bijv. vraagt om een grote autoweg onder langs de duinen van Den Haag tot Den Helder, met om de $\pm$ 10 km een dwarsweg naar zee. Dan wordt het gehele strand benut en zijn de duinen bereikbaar zonder eerst duin op, duin af te moeten ploeteren. Natuurbescherming vraagt rustige duinen met weinig mensen en dan nog liefst natuurminnaars.

Het Amsterdamse bos, een recreatiebos, heeft te weinig wegen en grote delen worden daardoor te weinig gebruikt. Bij wijze van spreken is er per ha te weinig recreatief gebruik. De meeste mensen willen andere mensen zien, ook al beweren zij het tegendeel. In het drukste deel van het zomerseizoen, als de wegen niet meer begaanbaar zijn door de vele auto's, kan men met een halfuur, driekwartier lopen in de Noordhollandse-waterleiding duinen en in de bossen op de Veluwe alleen zijn. De mensen vragen voldoende ruimte om vrij te zijn, maar toch contact met anderen te hebben. Begrijp mij goed: ik ben sterk voor natuurbescherming (zelfs met: Verboden toegang) en ik vind ook dat de vele autobezitters het recht hebben op hun manier van de „niet-stad” gebruik te maken, maar ik vind het misleidend te doen alsof deze belangen parallel lopen.

De televisie draagt, meen ik, het hare bij tot het zwart-wit patroon. Dag in, dag uit vraagt zij ons, na oppervlakkige informatie, het ergens oneens mee te zijn of ergens verontwaardigd over te worden. Dat is niet vol te houden en daarom moet het dan maar zwart-wit, wellicht al naar gelang je aanhanger bent van de betrokken omroep. Morgenavond is er weer een andere boosdoener. En daar ben ik dan verontwaardigd over.

Maar hopelijk niet zwart-wit.

J. G. F. TROOST

Gesprek je

„Kijkt u eens meneer, slanke leest, fraai in het groen, mooie piek. Een koopje meneer, regelrecht geïmporteerd uit Rusland.”

„Uit Rusland, zegt u, uit Rusland? Ik geen Moskou-kommunistische boom in mijn kamer, meneer! Die boom komt er bij mij niet in, weet je wel.”

„Zoals u wilt, meneer. Ik heb hier nog een ander fraai boompje, ook mooi in het groen. Zo uit de Zweedse wouden naar Holland gevlogen.”

„Uit Zweden, zegt u, uit Zweden? Uit het land van de vrije seks, van de meeste zelfmoorden? Zo'n boom brengt alleen maar ongeluk. Een Zweedse kerstboom, dat kan toch helemaal niet.”

„Nou, ik heb hier nog wel een boom uit Noorwegen. Ietsje kaler misschien, maar toch een fraai boompje. Voor zes piek mag u hem meenemen.”

„Noorwegen, zegt u, Noorwegen... Tja, luister eens meneer, ik heb helemaal geen affiniteit met Noorwegen. Ik anticipeer niet zo op die Noorse stromingen, als u begrijpt wat ik bedoel. Nee, dat doet me nou helemaal niets, een boom uit Noorwegen. Nee, die koop ik maar liever niet. Heeft u nog meer bomen?”

„Zeker, meneer, zeker. Ik heb nog een fraai assortiment Hollandse bomen, niet te groot, niet te klein, een keurig huiskamerformaat. Allemaal uit de bossen rond Soestdijk, kersvers gezegd.”

„Soestdijk, meneer? Soestdijk! Dat kan toch helemaal niet. Ik kan de monarchie toch niet gaan steunen! Dat is helemaal tegen mijn principes, meneer, een kerstboom uit Soestdijk! Dat is toch te gek man, dat kan ik echt niet maken, hoor. Heeft u geen andere Hollandse bomen?”

„Tja, ik heb nog wel een zending uit Elspeet, als dat wat voor u is...”

„Elspeet? Zo'n gereformeerde anti-inenting en anti-televisie boom? In mijn kamer? Nee, die mag u houden, hoor.”

„Juist meneer. Misschien kunt u eerst eens zeggen wat voor boom u eigenlijk wel wilt.”

„Nou man, dat is toch doodsimpel. Gewoon een progressieve, goedwillende, niet-autoritaire boom met vrijheid van meningsuiting.”

„Ik ben bang dat ik u niet helemaal kan volgen, meneer. Bovendien heb ik nog meer klanten, begrijpt u!”

„Ik begrijp u, meneer. Ik zie het al, de klant is hier geen koning meer. Ik kijk wel ergens anders hoor, ik ga al!”

„Doet u dat meneer, kijkt u vooral ergens anders. Mijn geduld is op, ziet u, schoon op. Weet u wat u moest doen? Koopt u maar een boom van plastic!”

„Wat zegt u daar? Plastic! Geweldig, dat is het, een plastic boom. Meneer, u heeft mij geweldig geholpen, dat is de oplossing! Plastic, helemaal van deze tijd. Neutraal, reukloos, niet gebonden aan een politieke richting. Dat is het helemaal! Geweldig meneer, geweldig. Bovendien is zo'n boom ook nog een protest tegen de milieuvervuiling.”

„Oh”.

„En als ik er dan de top nog af knip is het een anti-autoritaire boom geworden. Meneer, ik ga onmiddellijk zo'n boom halen. Mag ik u een riks geven voor uw advies? Door u heb ik weer vertrouwen in de mensheid gekregen. Ik ben u verschrikkelijk dankbaar.”

„Ach, ik heb het graag gedaan, meneer. Ik zeg altijd maar zo: De klant is koning! Vrolijk kerstfeest, meneer!”

CORA DE VOS

Audie Murphy in zijn succesvolle *To hell and back*

Een oorlogsheld sterft

„Ik heb in ongeveer veertig films gespeeld en dertig daarvan waren exact dezelfde westerns, alleen de paarden waren verschillend”. Dat zijn de tamelijk bittere woorden van de eind mei bij een vliegongeluk omgekomen Amerikaanse oorlogsheld en filmacteur Audie Murphy (47). Geen al te enthousiaste uitspraak van een man die zijn filmloopbaan ook nog als volgt heeft gekarakteriseerd: „Het is beter dan katoenplukken, maar daar houdt ook alles mee op”.

Audie Murphy startte zijn filmcarrière (hoe vreemd dit ook moge klinken) in het Amerikaanse leger. In 1943 tekende hij als vrijwilliger bij de mariniers, hij had toen een niet zo prettige jeugd achter de rug op een katoenplantage. Zijn diensttijd was naar legermaatstaven gerekend bijzonder geslaagd: niet minder dan vierentwintig onderscheidingen verwierf hij, waaronder de eremedaille van het Congres. En dat allemaal vanwege het feit dat hij zo'n 240 gedode of gevangene genomen nazi's „op zijn naam” wist te brengen.

Deze in veel ogen uiterst heldhaftige oorlogsepisode resulteerde in een qua filmtechniek unieke oorlogsrolprent, waarin Murphy zijn eigen „ik” mocht spelen en die als titel meekreeg „To hell and back” (vorige maand als vertaalde oorlogsroman op de Nederlandse markt geslingerd onder de noemer

„Terug uit de hel”). Overigens was deze biografische film niet Murphy's eerste. Dat was er een uit een lange serie Billy the Kid-westerns, getiteld *Kid from Texas*. Daarna volgden de westerns elkaar in snel tempo op: *Texas Kid Outlaw*, *The Cimarron Kid*, *Gunsmoke*, *Gunfight at Comanche Creek*, *Bullet for a Badman*, etc.

„Baby-faced killer” zoals regisseur John Huston hem eens betitelde, heeft zijn oorlogsperiode nooit helemaal uit zijn latere leven kunnen bannen. Daarvoor hadden die twee jaar een te grote indruk op hem achtergelaten. Hij heeft dikwijls in interviews verklaard dat het burgerleven voor hem geen enkele opwindende meer inhield. Want „als het leger honden leert te doden, leert het ze dat af wanneer de oorlog voorbij is. Ze doen dat niet met mensen”. En ook „er is maar een ding saaiër dan de krant van gisteren, dat is de oorlogsheld van gisteren”.

Murphy overleed toen zijn tweemotorige „Aero-commander” tijdens bijzonder slecht weer neerstortte in een heuvelachtig gebied in Californië. Murphy is tweemaal getrouwd geweest, vlak na de oorlog met de filmactrice Wanda Hendrix. Dat huwelijk werd in 1951 ontbonden. Hij trouwde toen met een stewardess, Pamela Archer.

P. J. M.

Filmroddels

● **HET VERFILMEN VAN** evenementen begint steeds meer zwang te raken. Na de muziekproducties Woodstock, Monterey Popfestival, Bob Dylans *Don't back*, Presley's *That's the way*, heeft de Amerikaanse maat ook bij Universal de filmrechten verworven van „Jesus Christ Superstar”, de rock-opera van Webb Rice over het leven van Christus. Voor het allemaal op het celgerealiseerd wordt, zal de eerste uitprobeerde worden „uitgeprobeerd” de planken in New York. Tonitruum van deze oktober-première in handen van Frank Corsaro.

● **ELLERY QUEEN** (pseudoniem van twee succesvolle Amerikaanse auteurs) staat garant voor succes. Want niet minder dan de bekende regisseur Claude Chabrol durft aan om het ingenieuze geslacht van „Queen” te verfilmen. Hij op zich om *Ten Days Wonder* der de titel *La décade prodigieuse* te verwezenlijken met als sterren Orson Welles, Michel Piccolo en Anthony Perkins.

● **ALEC GUINNESS** zal geen pauze geven aan de figuur van paus Gregorius III in Franco Zeffirelli's *Brother Sun, Sister Moon*. De verfilming van het leven van Franciscus van Assisië treedt. Alec slechts in één scène op het optreden echter is een van de meest matische ogenblikken in de naamelijk die tussen Franciscus en de Paus. Graham Faulkner treedt voor de rol van de heilige Franciscus.

● **VEEL AANDACHT** in de Nederlandse pers heeft weer de korte-film-voorstelling gekregen. De vijf films met subsidie van het ministerie gemaakt, waren Joost Elffers (*School*), Walt Disney (*Leighton Gage* (*Five*), René van Nie (*Black*), Jan Oonk (*Stuiter*) en Paul Hoeven (*De worstelaar*). Het pike is dat behalve Oonk en Hoeven bijna iedereen iets „Engels-Amerikaans” moet doen. Het boel natuurlijk, want dat draait het geheel niet bij tot een filmcultuur. Maar ja, wat van komt is lekker, zal men wel dacht hebben.

● **DE CRM-SUBSIDIE** aan Verhoeven is in ieder geval weggegooid geld geweest. De stelaar (met Wim Zomer a

sterke man) is een verrassend Nederlands filmpje. Verhoeven heeft blijkbaar zeer goed gekeken naar voor-oorlogse filmprestaties, want Hollywood- en/of Nouvelle Vague-achtige invloeden krijgen bij hem geen kans. Het gegeven alleen is alledaags; een driehoeksverhouding in een volksmilieu zonder enige folklore. Gewoon lekker gefilmd. Hopelijk ziet de belasting-betaler dit werkstuk ook eens.

● **NORMAN WEXLER** is scriptwriter en hij is verantwoordelijk voor de ook in ons land uitgebrachte „samenlevings“-film (ik weet er geen ander woord voor) **JOE**. Wexler is namelijk de man die van Joe zo'n dialoog-film heeft gemaakt, dat ik sterk de indruk kreeg na het zien van de film een stripboek in een duister hoekje te hebben gelezen. **JOE** is een blik op een deel van de Amerikaanse samenleving, die volgens Wexler heden ten dage alleen bestaat uit hippies, verdovende middelen en een paar recht-schapen burgers. Het Amerikaanse

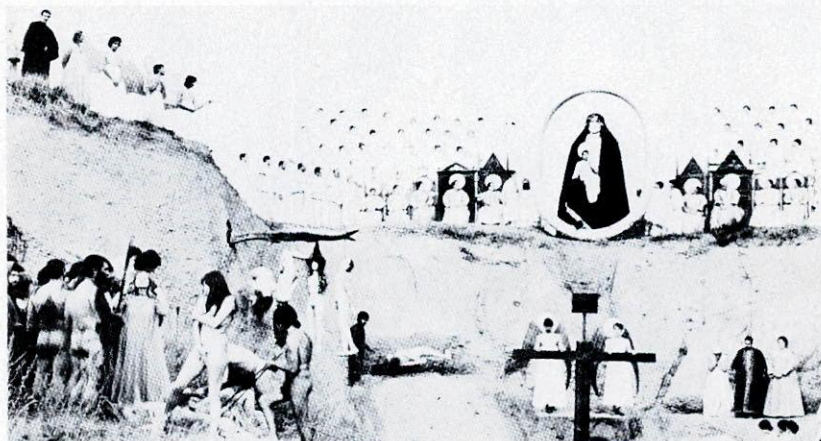

Alec Guinness

Silvano Mangano als madonna (uit Decamerone)

Robert Redford

De droomwereld van de schilder Giotto in zijn Decamerone

satirische tijdschrift *Mad* bracht een parodie op dit tijdsbeeld (bijgaand een detail).

● **PASOLINI** verfilmt momenteel Boccaccio's Decamerone. Niet alle hoofdstukken natuurlijk, slechts elf episoden krijgen van hem de nodige aandacht. De Italiaanse regisseur speelt zelf een (gedeelde) hoofdrol naast Silvana Mangano, Ninette Davoli en Guido Alberti. Dat zijn dan de enige sterren van naam, want Pasolini nam voor de rest van zijn cast „doodgewone“ Napolitanen. Een methode, die overigens ook al is gevolgd door Fellini bij de realisatie van zijn *Satyricon*.

● **DE OSCAR** die onlangs geweigerd is door George C. Scott zal

vermoedelijk als relikwie worden opgeborgen in Fort Knox. Daar in een van de vele gebouwen is het Pattonmuseum gehuisvest en legerautoriteiten blijken nu tuk te zijn op deze onderscheiding die „eigenlijk daar thuis hoort ter nagedachtenis van de generaal“. Je vraagt je echter wel in gemoede af, wat moet zo'n kaal ding nou tussen al die tanks, kanonnen en ander tuig?

● **ROBERT REDFORD** (als sheriff in *Tell them Willie Boy is here* en als outlaw in *Butch Cassidy*) is gestrikt voor *The Hat Rack*, een komedie gebaseerd op het verhaal van vier juwelendieven met als motto: „elke slag is raak“. Regie Peter Yates.

P. J. M

Wordt Zoetemelk weer tweede?

Men zegt dat hij veranderd is. Joop Zoetemelk de Tour-revelatie van vorig jaar is meer mens geworden. Zijn helblauwe ogen priemen dwars door je heen als hij je aankijkt. Joop Zoetemelk, de man achter Eddy Merckx; het aanstormende talent dat in 1969 de Tour de L'Avenir won wil zich in de komende Tour de France revancheren.

meer terug. Nou wat is beter? Laat mijnheer Goddet dan niet zo praten."

Tweede tour

Joop Zoetemelk is op 26 juni aan zijn tweede proftour begonnen. De hoogblonde Nederlander die voor een Belgische-Nederlandse firma rijdt — Mars-Flandria — gaat opnieuw als

kopman de Tour in. „Ik kan beslist de steun krijgen van de hele equipe. Vooral in de gebroeders de Vlaeminck heb ik veel vertrouwen. Trouwens bedenkt dat ploegbaas Schotte ook nog een Dolman en Tabak in zijn ploeg heeft. Vooral Tabak is op het ogenblik uitstekend in vorm. Maar daartegenover staat dat Eef veel meer ervaring heeft. En dat is ook belangrijk."

Sinds de komst van het Belgische wielerveen Eddy Merckx is er voor de anderen nog maar weinig eer te behalen. „Kruimelwerk", zo zegt men in de wielersport, "is er voor de rest nog op te pikken. Merckx haalt toch alle vette prijzen weg." Het probleem-Merckx is reeds zeer vele keren belicht. De talentvolle Belg gunt zeer weinigen een overwinning. Met Merckx zijn geen deals te sluiten; zijn haan moet koning kraaien. Wat vindt Zoetemelk van deze voor de anderen niet bijster interessante ontwikkeling in de profwielersport?

Zoetemelk: „Merckx is iets apart, iets bovennatuurlijks zou je zeggen. Wat die man kan grenst aan het absurde. Hij heeft dagen in de Tour dat hij de meesten, misschien zelfs allen op een kwartier kan zetten. Toch doet Eddy dat niet. Dat is zijn troostprijs voor de anderen. Hij wil winnen, maar hij zal het verschil met de andere groten nooit al te hoog laten oplopen. Zo tactisch is Merckx nou ook wel weer."

Geen angst

Maar heeft Zoetemelk dan geen angst voor Merckx? Hij kijkt verbaasd op en stelt: „Waarom? We gaan er gewoon van uit dat hij in de Tour niet te klopt."

Op pad in een profkoers. Joop rechts vooraan

Jopie zit het dwars dat Tour-baas Jacques Goddet hem vorig jaar een gewiekste renner noemde. Goddet sprak: „Zoetemelk heeft nauwelijks zijn gezicht laten zien. Drie weken lang heeft hij zitten rekenen op zijn fiets. Nimmer een aanval op Merckx. Is dat rijden?"

Die woorden heeft Zoetemelk zich erg aangetrokken. Hij vertelt: „Wat wil die Goddet nou van mij. De Tour was nog een avontuur. Geen traject kende ik. Sterker ik kende nauwelijks mijn eigen kracht. Hoe reageerde ik op de bergen. Daarom vind ik deze uitspraak van Goddet erg onsportief."

Zijn armen, waarvan het onderste gedeelte-in-bruin is, spreidt hij wijd uit: op zijn even bruine gezicht zie je de hoogrode kleur doorkomen als hij zegt: „Ik heb me werkelijk aan die opmerkingen geërgerd. Niemand was bestand tegen Merckx. Zelfs mijnheer Goddets' eigen Fransen niet. Kijk eens wat er gebeurde met Ocana en Jan Janssen. Zij vielen aan en als gevolg daarvan reden ze zich over de kop. In het algemeen klassement zag ik ze niet

Huldiging in Zoetermeer na het winnen van de Tour de L'Avenir in 1969

Joop Zoetemelk eerste in Parijs—Luxemburg

pen is. Maar iedere coureur, en dat is hij ook natuurlijk, heeft wel eens een dag dat het niet zo lekker draait. Als je verlies in de voorgaande dagen dan niet al teveel is opgelopen maak je een kans om iets op hem terug te pakken. Maar een coalitie vormen is erg moeilijk. Sinds we met die merkenploegen rijden denken ze alleen aan hun baas. Niemand wil zijn gezicht verliezen. Vandaar dat we zelden afspraken maken. Ik vermoed dat als Merckx in de eerste dagen op een achterstand van een minuut of vijf wordt gereden er een kansje in zit dat een ander de Tour wint. Want Eddy schuwt de aanval als hij moet. Hij wil toeslaan als je niet op hem rekent. Op een moment dat het hem schikt. Dan is hij niet te kloppen." Het blijft voor alle andere Tourreners een geweldig lastige opgave om Eddy Merckx het leven zuur te maken. Merckx, met zijn kundige ploegleider Lomme Driessens hebben zich van een krachtige equipe verzekerd. Voor Eddy een onmisbare steun. Op

dagen dat hij liever de fiets in de hoek trapt kunnen zijn collega's hem als het ware naar de finish dragen. Joop: „Ik ken Eddy nu een beetje. Het zit hem niet lekker als er strijd geleverd wordt op die dagen dat hij liever in de wielen wil meedraaien. Je moet altijd attent blijven. Als je het door hebt dat hij vast zit moet je iets ondernemen. Nee nooit alleen. Gewoon met een groep. Als je het in je hoofd haalt om iets in je eentje te ritselen ga je een dag later het schip in. Dan graaf je je eigen graf. Maar als je ziet dat Eddy vast zit moet een van de kandidaten voor het geel wegspringen. Als je eenmaal los bent wordt het een toer voor ze om je terug te halen." Jopie Zoetemelk heeft zonder dat Eddy Merckx zich dat bewust was veel van de Belg geleerd. In de vorige editie van de Tour (Weet u het nog: Merckx een, Zoetemelk tweede en Petterson derde) stemde Zoetemelk vaak zijn wedstrijd af op de fameuze Belg. „Natuurlijk kan ik Eddy niet altijd volgen”, zegt hij. „In een van de

Eddy, Joop en de 'Tour'

voorjaarsklassiekers ging hij aan de haal. Ik dacht kom op, maar ik durfde niet. Zo bang ben je dat hij je de vernieling indraait. Je gaat dan twijfelen aan jezelf. Nou dat is niet goed. Later had ik spijt dat ik hem niet gevolgd was.”

Kans gepakt

De angst voor Merckx zit er bij de meeste coureurs nog in. Overal ter wereld wordt Merckx als de grootste aller tijden erkend. Ook door Zoetemelk? „Natuurlijk. Dat is hij. Maar tijdens de Midi Libre pakte ik toch mijn kans. Merckx sprong weg, op die bekende felle manier. Ik wipte meteen aan zijn wiel en binnen enige kilometers hadden we een paar minuten gepakt. Toen voelde ik dat het goed zat. We hadden er samen een lekkere koers van gemaakt. Ik voelde dat ik niet zou winnen, maar het is voor jezelf een stimulans om door te gaan als je erin geslaagd bent om Merckx bij te houden. Zo ver is het bij ons”.

Het is de vraag of Eddy Merckx dit seizoen iets toleranter tegenover zijn collega's zal zijn. Wat is de „zwarte raaf” van plan. Wil hij alles pakken in de Tour of gunt hij zijn medebroodstrijders ook een graantje?

Joop Zoetemelk meent dat dit laatste het geval zal zijn: „Ik denk dat Merckx voor de bergprijs weinig belangstelling heeft. Dat is voor de anderen — ja ook voor mij — een kans. Vorig jaar was mijn klimmen nog niet zo best. Dat is nu niet meer het geval, al moet ik toegeven dat de Cols van de eerste categorie in de Tour wel iets zwaarder zijn dan die welke we in Spanje tegenkomen”.

Niet in Zwitserland

Joop Zoetemelk leeft (leefde, inmiddels) helemaal naar de Tour toe. Zijn hele voorseizoen heeft hij op deze wedstrijd van het jaar afgestemd. In overleg met Briek Schotte heeft Zoetemelk nee gezegd tegen de organisatoren van de Ronde van Zwitserland. Zoetemelk: „Ik zal de heer Goddet nog eens aan zijn woorden helpen herinneren. Dit jaar ziet hij zeker geen afwachterende Zoetemelk. Maar ik rijd me zeker ook niet over de kop. De gele trui is geen obsessie voor mij. Als Merckx de sterkste is mag hij weer de Tour winnen. Alleen belooft ik iedereen dat ik zodra ik het gaatje zie erin zal duiken.” Zo is Jopie. Een vechtertje, maar ook een klassecoureur. Een ware opvolger van het ras dat in de jaren vijftig de Tour met zoveel lyriek omkleedde. Zij zijn vertrokken: Woutje Wagtmans, Wim van Est, Jan Nollen, „Tarzan” van Breenen en al die anderen. Een van hetzelfde ras hebben we terug: Joop Zoetemelk uit Rijpwetering. Merckx is op zijn qui vive.

WIM JESSE

'De stem' heeft zijn werk gedaan

Frank Sinatra, men noemt hem de meest omstreden, verrassendste en waarschijnlijk de meest veelzijdige figuur uit de amusementswereld. Men noemt hem De Stem. Hij heet keihard, driftig en zakelijk te zijn. Hij staat bekend als edelmoedig en betrouwbaar. Zijn ster schitterde, verbleekte en kwam briljanter terug dan tevoren. Maar nu zegt hij definitief afscheid te nemen: een gelooide man met een pruijkje: FRANK SINATRA, 55 jaar.

Vijf en dertig jaar heeft hij nu in het amusementsvak gezeten. Zijn fans zijn bereid geweest zich met kokend sop te overgieten, wanneer de meester daartoe met een korte hoofdknik gebaarde. Met zijn schitterende bronzen stemgeluid zong hij een nauwelijks te tellen aantal platen vol. Zijn acteertalent stond borg voor een Oscar. Hij vindt nu, dat 't mooi is geweest. „Ik heb geen zin meer om verder nog op te treden,” heeft hij verklaard. De Stem

Over Sinatra's heethoofdigheid zijn boeken vol te schrijven. Om enig inzicht over deze controversionele figuur te verschaffen, doen we een greep uit de laatste zeven jaren.

Hij komt bijvoorbeeld in opspraak, als hij in de staat Nevada wordt vervolgd wegens zijn vriendschap met een benedeider uit Chicago, die zijn tijd voornamelijk doorbrengt in het hotel en casino van Frank bij Las Vegas. In Amerika is immers niet alleen medeplichtigheid of helerschap strafbaar, maar ook het simpele feit met een misdadiger bevriend te zijn.

Het is niet de enige keer, dat Sinatra's naam in verband wordt gebracht met de Amerikaanse onderwereld. In 1969 nog wordt er in de staat New Jersey een bevel tot arrestatie tegen hem uitgevaardigd, wanneer hij weigert voor een commissie van onderzoek te verschijnen om te praten over de georganiseerde misdaad in die staat. „Ik weet

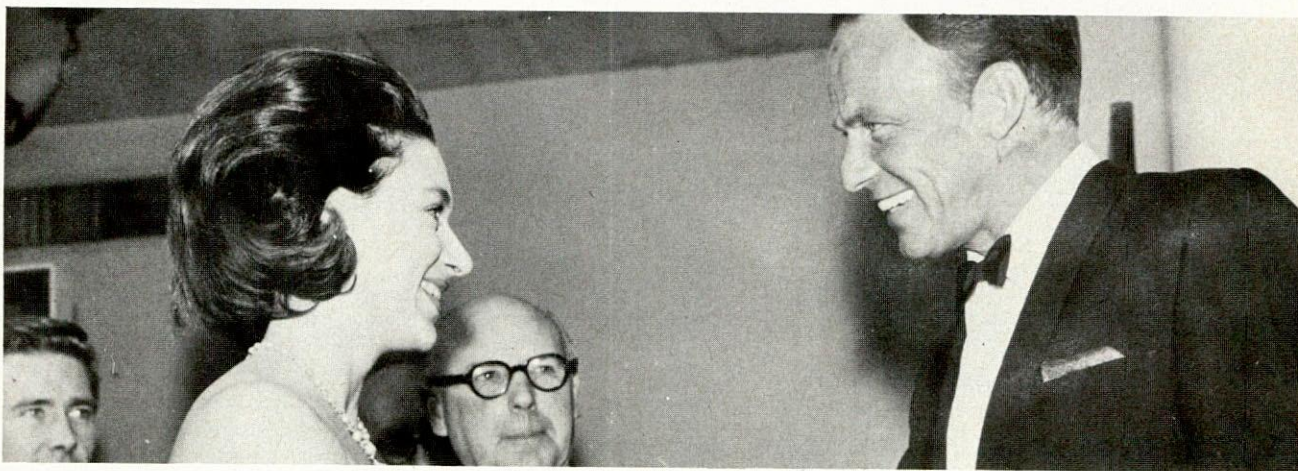
één van de meest bekende gangsterleiders van de Amerikaanse Mafia.

— werd gedwongen zijn financiële belangen in gokcentra in Nevada te beëindigen wegens zijn vriendschap met Sam Giancana, nog niet zo lang geleden een zeer berucht onderwereld-leider in Chicago.

— in een nachtclub in Miami zat toen een leider van de New Yorkse onderwereld in zijn armen stierf aan een hartaanval.

In opspraak

En zijn naam komt in 1970 nog in opspraak, wanneer de FBI beweert dat Sinatra de geldschietster is geweest voor de Mafia, toen zij een hotel op Jamaica wilde kopen om er een speelhol van te maken. Men beweert over bandopnamen te beschikken, waaruit heel duidelijk naar voren moet komen, dat dit tussen 1961 en 1965 zich heeft afgespeeld. En Frank zelf? Frank zelf zegt: „Ik ben het beu om als des-

Voorgesteld aan Margaret van Lord Snowdon

heeft zijn werk gedaan. Een terugblik past.

Roem en glorie

Frank Sinatra heeft zijn roem en glorie niet altijd even best kunnen verwerken. Zijn muziek bleef hij te allen tijde de baas, met zijn vurig temperament lukte dat vaak niet. Al in de beginjaren van zijn carrière sloeg hij Buddy Rich in het orkest van Tommy Dorsey achter zijn drums vandaan, omdat deze bij de begeleiding praatte en naar 's meesters zin iets te veel decibels uit zijn bekkens timmerde. Vlak daarna dreigde de Stem de vloer aan te vegen met iemand, die kritiek had op zijn wijze van spaghetti eten. En een journalist sloeg hij knock-out toen die Frankie stoorde tijdens een repetitie.

niet eens dat er misdaad bestaat,” zegt hij narrig en voegt daar verbeten aan toe: „Ze proberen me nu al jaren te betrekken in een of ander onderzoek, ik krijg een dagvaarding, ik verschijn en ik word ondervraagd over gebeurtenissen en personen die ik niet ken. Daar word ik doodmoe van.”

Maar de verhalen gaan anders. Frankie zou diverse contacten hebben met figuren van wie men aanneemt, dat ze belangrijke posities bekleden in de Amerikaanse onderwereld. In het boek „De misdaadconferentie” van Ralph Salerno, voormalig lid van het centrale inlichtingenbureau van de stad New York, staat dat Sinatra: — werd gefotografeerd terwijl hij joviaal zijn arm had geslagen om de schouders van Lucky Luciano, eens

kundige in Mafia-zaken te worden beschouwd.”

Misschien is het mede daarom, dat hij zich nu uit het openbare leven grotendeels wil terugtrekken. Niet alleen omdat hij geen lust in zingen meer heeft, maar ook omdat hij het moe is steeds maar weer in verband te worden gebracht met de onderwereld. „De schijnwerpers op mij moeten maar eens doven,” zegt hij. Maar de verhalen zijn de wereld al overgestroomd.

Werd al niet in de jaren vijftig gezegd, dat juist hij de rol van de verslaafde in de film *The man with the golden arm* zo briljant kon spelen omdat hij ook in het persoonlijk leven een verslaafde was? En zo zijn de verhalen over hem met de regelmaat van de klok in de wereldpers gekomen.

In 1964 is hij in Parijs. Zodra de fotografen hem ontdekken, gooit hij hen een stel voetzoekers voor de voeten. Daarna gaat hij in gezelschap van enkele mannequins dineren en laat de voetzoekers weer knallen. Wanneer een dame daartegen protesteert, bijt hij haar toe, dat hij haar op het gezicht zal slaan, als zij niet ophoudt hem het leven moeilijk te maken. En vervolgens gaat hij driftig met een fotograaf, die hem toch nog op het spoor is gekomen in de clinch.

Twee jaar later toont The Voice His Masters vuist, wanneer hij in een restaurant te Beverly Hills slaags raakt. De zanger loopt een blauw oog op, zijn tegenstander wordt buiten bewustzijn met een schedelbreuk naar het ziekenhuis gebracht. Het slachtoffer klaagde over het lawaai, dat aan de tafel van Sinatra is gemaakt. Het leven gaat verder. Hij moet een jaar later twee tanden missen, als hij tijdens een

Frank Sinatra: altijd temidden van mooie vrouwen

feestje in Las Vegas op de vuist gaat. Dat is ook Frank Sinatra.

Maar... daartussendoor zingt hij 1,2 miljoen bij elkaar voor gehandicapte kinderen. En schenkt hij grote bedragen aan liefdadige instellingen. Want zo is Frank: omstreken en verrassend. In zijn gehele carrière.

Vader bokste

Die begon in het harde Hoboken, New Jersey, waar Frank Sinatra groot werd tussen de kinderen van andere straatarme Italiaanse immigranten. Zijn vader had onder de naam Marty O'Brien gebokst en bracht het uiteindelijk tot brandweercommandant. Zijn moeder was een goede kracht in het kerkkoor en was actief in de Democratische Partij, waardoor al met al de opvoeding van Frank er meestal bij inschoot. Hij zit dan enkele jaren op de ulo, is helper op een krantenauto, is jongste bediende bij de Jersey Observer en begint te zingen. Hij heeft Bing Crosby voor ogen en wint een songfestival, waarmee zijn carrière start. Moeilijk, maar allengs met meer kracht.

Hij gaat optreden met het orkest van Tommy Dorsey en dan begint de roem. Miljoenen vrouwen, die in de oorlog hun mannen moeten missen aan

het front, aanbidden hem en tijdens optredens worden de kleren hem van het lijf gerukt. Miljoenen vloeien hem toe uit platenopbrengsten. Maar met het einde van de oorlog zakt Frankie's populariteit. Het publiek vergeet hem. In 1951 scheidt hij van zijn eerste vrouw Nancy, bij wie hij drie kinderen heeft, en trouwt met de manneneetster Ava Gardner. Zijn moeilijkheden worden steeds groter, totdat hij erin slaagt de rol van Maggio in de film „From here to eternity" te krijgen. Zijn inspanningen leveren hem slechts 8000 dollar, maar tevens een Oscar op. Een weergaloze come-back begint en zijn stem, die tijdens zijn stukgelopen huwelijk met Gardner sterk te lijden heeft, bloeit weer op. Ze wordt voller en magnetischer dan ooit.

Tot nu toe, nu hij er mee ophoudt, is Sinatra een ongekroonde koning gebleven. Hij is rijk. Hij bezit op het ogenblik platenmaatschappijen, heeft een grote privé-staf (van meisjes voor de fanmail tot een lijfwacht), hij bezit helicopters en vliegtuigen, en heeft talloze huizen. De man, die vele malen financieel en geestelijk op instorten stond, kwam terug. Hij lijkt er nu voorgoed een punt achter gezet te hebben, maar met Frank Sinatra weet je het nooit.

RIEN ROBIJNS

Het huwelijk met Mia Farrow

Frank Sinatra

De oorlog duurt voort

De oorlog in Indo-China duurt voort. We beginnen er aan te wennen en dat is gevaarlijk. We gaan denken dat het niet anders kan. Het protest tegen de Amerikaanse Vietnampolitiek duurt ook voort. Maar het is geen nieuws meer. Dat wordt het alleen als het dicht bij huis komt, als het spectaculaire vormen aanneemt of als het uit onverwachte hoeken komt. Dan kunnen we er weer even niet onder uit. Toch had Harry Mulisch wel een beetje gelijk, toen hij bij de opening van de kunstveiling ten bate van het Medisch Comité Nederland-Vietnam zei, dat in ons systeem alle kritiek automatisch in lof verandert Mulisch: „Niet alleen dat men nu alles weet en toch niets doet (aan de oorlog in Vietnam), nee, het feit dat men alles weet wordt als alibi gebruikt om niets te doen. Wanneer men in de afgelopen jaren op een of andere publikatie wees, waarin sprake was van Amerikaanse oorlogsmisdaden dan werd er niet gereageerd op wat er gepubliceerd was, maar op het feit dat het gepubliceerd was. „Dat kan men toch maar bij ons en in Amerika”, kreeg men te horen. Laten wij vooral heel nauwkeurig onder ogen zien, wat dit betekent. Een systeem dat misdaden begaat, wordt geprezen omdat deze niet verborgen blijven. Hoe groter de misdaden, hoe bewonderenswaardiger het systeem, dat de publikatie ervan niet verbiedt. Een systeem dat zelfs zijn volkerenmoord niet verdonkeremaant is dus het beste aller mogelijke systemen. En aangezien die volkerenmoord dat bewezen heeft, zal men dus niets tegen dat bewijs ondernemen (...). Systeem, volkerenmoord en liefde voor het systeem vallen samen. Daarmee is de politieke functie van de persvrijheid in ons systeem vrij nauwkeurig omlijnd. Het andere systeem dat de genocide van het onze ondergaat, wordt vervolgens verweten dat het geen persvrijheid heeft. Volgens dit walgelijkste aller mechanismen verandert in ons systeem alle kritiek in lof, alle praten wordt goed praten — ook mijn praten van dit ogenblik.” Tot zover Mulisch, niet vrij van demagogie, hier en daar overdrijvend, maar toch een gedachtegang ontvouwend, die in zijn essentie veel waardevols heeft. Een paar dagen nadat Mulisch zijn rede sprak zou Prins Bernhard in het openbaar onze Amerikaanse bondgenoten loven vanwege hun openhartigheid bij het aan het licht brengen van oorlogsmisdaden, zonder verder over die misdaden een waarde-oordeel uit te spreken. De prins had of Mulisch niet gelezen (in Vrij Nederland), of was het ondanks alles toch niet met hem eens.

Het is nog maar kort geleden dat de Vietnamese kwestie weer zeer nabij onder onze aandacht kwam. Op de dag dat Patricia Nixon huwde en haar va-

der — tegen zijn gewoonten in — een walsje met haar maakte, had een handjevol demonstranten de wacht betrokken bij de Haarlemse gevangenis met de bedoeling de Amerikaanse deserteur Ralph Waver wat moed in te spreken. Waver was gedrost omdat hij vreesde naar Vietnam gestuurd te worden. De vraag was of hij moest worden uitgeleverd. „Ja”, zei staatssecretaris van Justitie Wiersma en „nee” zei de president van de Haagse rechtbank, die vond dat de Staat geen „fair play” speelde en een onrechtmatige daad had gepleegd. Volgens mr. J. Slotemaker was het NAVO-statusverdrag, waar de regering haar voornemen tot uitlevering op baseerde, niet op Waver van toepassing. En zo kon het gebeuren dat een deel van ons systeem (het rechtssysteem) een ander deel (het politieke systeem) desavoueerde, wat bij ons dan toch maar kan, maar wat voor Waver niet minder prettig is.

Late roepingen

Het laatste spectaculaire verzet tegen de Amerikaanse oorlog in Vietnam dateert van enkele maanden geleden. Tussen 19 en 23 april voerden Amerikaanse Vietnam-veteranen omvangrijke acties in Washington. De indruk die het optreden van de oud-strijders maakte, was omgekeerd evenredig aan het effect van de actie: nihil. President Nixon zag in de protesten nauwelijks rede om zijn Vietnam-beleid essentieel te wijzigen. Toch is het een rare zaak met die „april-beweging”. Een verbreding van het protest lijkt meer kans van slagen te hebben, naarmate de protestanten meer boter op het hoofd hebben. Ik bedoel daarmee dat niet de argumenten van de zeer principiële beklijven (het zootje ongeregeld in spijkerpak dat indertijd bijvoorbeeld de oproepkaarten verbrandde), maar dat juist de mensen die al gecompromiteerd zijn, de vechtersbazen, de „killers”, de soldaten met de medailles de bevolking weten te imponeren.

Eigenlijk griezelig. Hoe meer symboliek, vlaggen, volksliederen, gebeden, kransleggingen op begraafplaatsen, hoe dubieuzer de presentatie, des te groter lijkt de overredingskracht op bredere groepen. Het zijn de weduwen, de moeders van verminkte soldaten, de invaliden die op de betogingen zo'n onuitwisbaar stempel hebben gezet. Een protest van late roepingen, van mensen die de onderscheidingen eerst met trots aanvaard hebben en ze nu vol walging weggooien. Je moet er geweest zijn, om er over te kunnen oordelen. De slampampers die de tocht naar Vietnam niet „aangedurfd” hebben, zijn nog steeds slechte propagandisten voor de vrede. Er is een moderne variant van het negentiende eeuwse „Wilt gij de vrede, zo wapent u ten oorlog” ontstaan. Het is nu: „Heb eerst

een oorlog meegemaakt, om daarna de vrede te willen.”

Hoe valt het te rijmen dat het effect van acties gering is, zoals ik schreef, terwijl ze toch bij steeds grotere delen van de bevolking lijken aan te slaan? Dat is niet zo vreemd. Niet de bevolking neemt het besluit om een oorlog te beëindigen; dat doet in laatste instantie de president. De president van de Verenigde Staten heeft op het terrein van de buitenlandse, militaire politiek feitelijk een bijna onbeperkte macht. Hij kan de publieke opinie vrij lang negeren of aan het lijntje houden. Toch komt er heel langzaam schot in de zaak. Heel langzaam, omdat de grootste natie zich maar weinig gezichtsverlies denkt te kunnen permitteren. Dat is wat senator Fulbright de arrogantie van de macht genoemd heeft. De eerste bezwaren tegen de nu al zes jaar voortdurende Vietnamese oorlog kwamen van een klein groepje progressieve studenten. Dat was in '65. In 1968 werd de stopzetting van de bombardementen op Noord-Vietnam geëist en in 1969 de algehele terugtrekking van Amerikaanse troepen uit Indo-China. Dat proces is langzaam op gang gekomen. Dat mag ook wel nu de Verenigde Staten 50.000 van zijn eigen zonen hebben verloren en een verschrikkelijk bloedbad in My Lai in de geschiedenisboekjes hebben moeten schrijven. Inmiddels is bijna driekwart van de Amerikanen er vóór de troepen zo snel mogelijk terug te trekken. De nadelen van een gezichtsverlies zijn minder zwaar gaan tellen dan die van nog verdere oorlogsinspanningen en verliezen.

Het gekrakeel komt niet langer meer uitsluitend van linkse studenten, maar ook van arbeiders en industriëlen, hoewel 't laatste vredesfeest in Washington voor 90% een aangelegenheid van jongeren was. Politiechef William Bradley: „Het is geweldig dat al die mensen bij elkaar kunnen komen en uiting geven aan hun protest. Ze komen vriendelijk naar je toe. Ze willen alleen maar dat die oorlog ophoudt. Ze hebben absoluut niet de bedoeling het de politie lastig te maken en dat waardeer ik in ze.” Anderzijds moest het Pentagon erkennen dat het draaiboek voor de acties strategisch zeer knap in elkaar zat en kostte de verijdeling van het plan de bureaucratie te ontworpen duizenden gardisten, militairen en politiemannen en miljoenen guldens. Toch wel een beetje lastig, alles bij elkaar.

Kauwgum uitdelen

Belangrijker dan verhalen over de acties, zijn de woorden die er gesproken zijn. Vooral de speech van Kerry, 27 jaar, dienstplichtig Marine-officier, driemaal gewond, vele malen gedecoreerd liet — zoals we weten uit de

kranten en van radio en televisie — grote indruk na. Hij zei o.m.: „Wij zijn boos omdat we naar ons gevoel op een schandalige manier misbruikt zijn door onze regering. In 1970 zei vice-president Agnew op de militaire academie van West-Point: „er zijn mensen die de misdadige nietsnutten in dit land ophemelen, terwijl onze beste mannen sterven op Aziatische rijstvelden om de vrijheid te behouden, die door die nietsnutten wordt misbruikt! Maar voor ons jongeren in Azië, was zijn uitlating alleen maar een afschuwelijke verdraaiing van de feiten, die een diep gevoel van afschuw bij ons opwekte. Vandaar de woede van een groot aantal van de mannen die vandaag hier in Washington zijn. Een verdraaiing omdat we ons zelf helemaal niet beschouwen als „de beste mannen” van dit land; omdat het juist degenen waren die hij nietsnutten noemde, die het opgenomen hebben voor ons, op een manier die niemand anders in dit land aandurfde; omdat zoveel van hen, die gesneuveld zijn maar al te graag naar huis zouden zijn teruggekeerd om samen met die nietsnutten te pleiten voor onmiddellijke terugtrekking van onze troepen uit Vietnam; omdat zoveel van die beste

mannen uit de oorlog zijn teruggekeerd zonder armen of benen of verminkt. En we kunnen onszelf onmogelijk beschouwen als Amerika's beste mannen als we alleen met haat en schaamte kunnen terugdenken aan wat we in Zuid-Oost Azië moesten doen. (...) We hebben gezien hoe het aantal Amerikaanse gesneuvelden onder de negers naar verhouding veel groter was dan onder de blanken. We hebben dorpen verwoest onder het voorwendsel dat we ze wilden redden. We hebben Amerika zijn gezicht zien verliezen toen het de gebeurtenissen van My Lai heel koel accepteerde en tegelijkertijd het idee van de Amerikaanse soldaat bleef propagieren als iemand die chocoladerepen en kauwgum uitdeelt. (...) Deze regering heeft ons op een uiterst eerloze manier behandeld. Ze heeft geprobeerd ons de offers te ontnemen die we voor dit land hebben gebracht, door in haar blindheid en angst te ontkennen dat wij veteranen zijn en dat we in Vietnam hebben gediend. Onze eigen littekens en krukken bewijzen, dacht ik, genoeg. (...) Het enige dat onze regering bij haar ontkennen bereikt is een vergroting van onze vastberadenheid bij het vervullen van een laatste missie: de

laatste sporen van deze barbaarse oorlog op te sporen en te vernietigen, vrede in onze eigen harten te brengen, de haat en angst te overwinnen, die ons land de afgelopen tien jaar hebben gedreven. Zodat, wanneer over dertig jaar onze makkers op straat lopen zonder arm of been of gezicht en kleine jongetjes vragen hoe dat gekomen is, we kunnen zeggen „Vietnam”. En dan niet te hoeven spreken over een woestenij, een smerige, obscene herinnering, maar de plek, waar Amerika's geschiedenis een keerpunt nam daarin geholpen door soldaten als wij. Dank u.”

We kunnen eindigen waar we begonnen zijn. Dit kan allemaal maar gezegd worden. Amerikaanse en Nederlandse militairen hebben het in hun kantines en messes op de televisie kunnen zien, in hun kranten kunnen lezen. Wij genieten van de Westerse vrijheid. Maar zoals Kerry zei: „Begrippen als persvrijheid (democratie, communisme) tellen niet voor mensen die leven onder beschieting en bombardementen.” Het wordt tijd dat er aan de oorlog in Indo-China snel een eind komt.

JAN HAASBROEK

Tegen?

's Morgens vroeg word je door een sergeant gewekt. Precies op tijd. En als het nodig blijkt, maakt hij je nog een keer wakker, en nog een keer. Een degelijke wasaal staat je ter beschikking. Er is water zat. Met een geschonken groene handdoek kun je je afdrogen. Ook het pak waarin je dagelijks de overste dient, heb je gekregen. Ondergoed, overhemd, das, schoenen. Wanneer de schoenen kapot zijn, worden ze gratis gerepareerd. Veters kun je onbeperkt krijgen. Als er iets te klein is, een krik en je hebt een maat groter. Wanneer er wat kapot is, naald en draad popelen van ongeduld. Eenmaal per week douw je alles gratis in de was, eenmaal per week kun je je laken en sloop ververset. Als je een extra deken wilt hebben, kun je die krijgen. Als je eerder gewekt wilt worden, geef je maar een seintje. Elke morgen kwart over zeven is er een ontbijt. Er is genoeg. Brood, kaas, thee. Als je zes broden wilt nuttigen, dan kan dat. Alles is gratis. Voor de andere maaltijden geldt hetzelfde. Elke dag een warme maaltijd. Vier tot vijf gan-

gen. Als je zes borden wilt eten, dan kan dat. Met klachten kun je terecht bij de voedselcommissie. En... je krijgt geld toe. Elke maand zo'n honderdvijftig gulden schoon. Een ruime zakcent, zegt de commandant. Als je langer dan negen dagen ziek bent, of ziek meldt, krijg je geld toe. De koffie kost maar vijftien cent, een goede koek een dubbeltje. Koffiekoek voor een kwartje. Waar krijg je dat nog, vraagt de commandant. Wanneer je ziek bent, wordt alles betaald. Al laat je de dokter tienmaal komen, al komt de specialist zesmaal in actie. In Utrecht onderzoeken ze je gratis. Gratis zijn ook alle inentingen. Ook de ziektekosten van de overige gezinsleden worden vergoed. Per diensttijd heb je recht op zo'n vijftien dagen vakantie. Drie weken. Voor al het mogelijke en onmogelijke kun je verlof krijgen, buitengewoon verlof. Prestatieverlof. Oogstverlof. Sollicitatieverlof. 's Avonds kun je gratis teevee kijken, soms wel vier of vijf zenders. Om de week krijg je vrij vervoer naar huis, gehuwden genieten elke week

van dit voorrecht. Zo maar voor niks met de trein.

Als je geluk hebt, mag je elke dag sporten. Onder deskundige leiding. Dat is goed voor je lijf en je leden. Dat kan niet iedereen, zegt de commandant.

Elke avond elf uur controleert een sergeant je op je aanwezigheid. Een geruststellende gedachte. Als je er niet bent, zoeken ze je op en komen je halen. Sympathiek. De sergeant draait ook nog het licht uit en zegt „welterusten”.

Als iets je niet bevalt, kun je in bezklag gaan. Dat is je recht, zegt de commandant. Als je mazzel hebt, ga je op oefening naar het buitenland. Je leert wat van kamperen, je haalt je talen nog wat op en ziet nog eens wat van de wereld.

Als je flink je best doet, krijg je een hogere rang en is alles nog veel beter en mocht je onverhoopt doodgaan, nou, dan word je met militaire eer begraven!

Wat is er eigenlijk tegen militaire dienst?

R. VAN VUURE

CARTOONS

